

Received-Makale Geliş Tarihi 27.11.2024
Published-Yayınlanma Tarihi 31.12.2024
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 11(114), 2932-2945

Research Article/ Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.14585201

Dr. Gizem Çolpan

<https://orcid.org/0000-0001-9076-9507>

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Balıkesir / TÜRKİYE

Balıkesir Yüncü Yörükleri Dokuma Örnekleri

Balıkesir Yüncü Nomads Weaving Samples

ÖZET

Bu çalışma, Balıkesir ilinde yaşayan Yüncü Yörük köylerinde yapılan bir araştırma ile hazırlanmıştır. Dokumaların tespiti ve dokumalar hakkında bilgi envanterinin oluşturulması, çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışmanın alan araştırması 2018-2019 yılları arasında yapılmıştır.

Araştırma sürecinde Balıkesir'deki Yüncü Yörüklerine ait kilim, heybe, çuval ve torba gibi çeşitli dokumalar incelenmiştir. Balıkesir'de Yüncü köyü olduğu bilinen yedi köy bulunmaktadır. Köyler; Savaştepe, Kepsut ve İvrindi ilçelerine bağlı Dereköy, Beyköy, Akgök, Yaren, Kiraz, Dallımandıra ve Yüncüören (Kocaören)'dir. Araştırmalar yapıldığında Yaren, Dallımandıra ve Yüncüören (Kocaören) köylerinde Yüncü Yörüklerinin yoğun olarak yaşadığı tespit edilmiştir. Alan araştırmaları kapsamında Balıkesir ve Bergama Bölgesi'ndeki antikacılar ile görüşülmüş, Türk ve İslam Eserleri Müzesi ile Bergama Müzesi de ziyaret edilerek elde edilen dokuma örnekleri çalışmaya eklenmiştir. Toplamda 29 adet dokuma tespit edilmiş, benzerlikleri nedeni ile 16 örnek çalışmaya dahil edilmiştir. Bu örnekler arasında 10 kilim, 1 çuval, 3 çanta 1 heybe ve 2 adet çarpana dokuması bulunmaktadır. Tespit edilen örnekler aile büyüklerinden hatıradır. Araştırma yapılan köylerde dokumacılık tamamen bitmiştir. Araştırmada önceden aileler ile telefonda görüşülerek uygun ortak zamanda karşılıklı görüşme yöntemi kullanılmış, dokumaların ayrıntılı fotoğrafları çekilmiş, kişilerden teknik, motifler ve malzemeler hakkında bilgi edinilerek belgelenmiştir. Dokumalar hakkında bilgi edinilen kişiler kaynak kişi olarak gösterilmiştir. Çalışmanın belgelenecek gelecek nesillere aktarmada kaynak oluşturarak literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yörük, Yüncü Yörükleri, Balıkesir, Dokuma.

ABSTRACT

This study is based on a research conducted in Yüncü Yörük villages living in Balıkesir province. Identification of the weavings and the creation of an inventory of information about the weavings constitute the scope of the study. The field research of the study was conducted between 2018-2019.

During the research process, various weavings such as rugs, saddlebags, sacks and bags belonging to Yüncü Nomads in Balıkesir were examined. There are seven villages known to be Yüncü villages in Balıkesir. The villages are Dereköy, Beyköy, Akgök, Yaren, Kiraz, Dallımandıra and Yüncüören (Kocaören) in Savaştepe, Kepsut and İvrindi districts. When the researches were conducted, it was determined that Yüncü Yörüks lived intensively in Yaren, Dallımandıra and Yüncüören (Kocaören) villages. Within the scope of the field research, antique dealers in Balıkesir and Bergama were interviewed, the Museum of Turkish and Islamic Arts and the Bergama Museum were also visited and the weaving samples obtained were added to the study. A total of 29 weavings were identified and 16 samples were included in the study due to their similarities. These samples include 10 rugs, 1 sack, 3 bags, 1 saddlebag and 2 multiplier weavings. The identified samples are souvenirs from family elders. Weaving has completely ended in the villages surveyed. In the research, the method of mutual interview was used by contacting the families on the phone beforehand, detailed photographs of the weavings were taken, information about the technique, motifs and materials was obtained from the people and documented. The people from whom information about the weavings was obtained were shown as resource persons. It is aimed to document the study and make it a source for transferring it to future generations and bring it to the literature.

Keywords: Yörük, Yüncü Yörüks, Balıkesir, Weavi.

1. GİRİŞ

Yüncü Yörükleri, Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemlerinde siyasette önemli katkıda bulunmuş, Konya, Balıkesir ve çevresinde yaşadığı bilinen yörük aşiretidir. Yörükler, Bursa ve çevresine, daha sonra da Balıkesir'e yerleşmişlerdir. "Hicri 921-979, miladi 1515-1571 tarihli Balıkesir Şeri mahkeme sicillerine göre "Yüncü" aşiretinin, Balıkesir İvrindi kazası civarındaki Taşlı, Akgök ve Karagedik Bölgeleri'ne yerleştikleri yazılmaktadır (Genç, 2022:413). Balıkesir arşiv kayıtlarına göre, 1858-1864 yıllarından itibaren yerleşik düzene geçilmiştir. Bölge'de kırka yakın köy kurulmuştur. Bu köylere yerleşen Yörük grupları; Hardal, Karakeçili, Kılaz, Kubaş, Yağcıbedir ve Yüncü Yörükleridir. 1862 yılından: sonra, Sultan Abdülmecid tarafından Ahmet Vefik Paşaya ulaştırılan emir ile iskân hareketi başlamıştır. Böylelikle Yörüklerin bir grubu Bursa'ya diğer bölümü Balıkesir ve çevresine yerleşmiştir (Ayhan, 2004:80).

Yapılan alan araştırmasına göre Yüncü Yörükleri; en çok Balıkesir'e bağlı Dallımandıra, Savaştepe ilçesine bağlı Yüncüören (Kocaören), İvrindi'ye bağlı Yaren köylerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Yüncü Yörüklerinin yaşadığı bölgeler ova olmadığı için, çoğunlukla geçimlerini hayvancılık yaparak sürdürmüşlerdir.

Hayvanın etinden sütünden ve derisinden yararlandıkları gibi, kırkılan yününden ve kılından iplik elde ederek, dokumalar yaparak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Yörükler konar-göçer oldukları için, dokumaların yapılış amacı bir veya birçok fonksiyonlu olmakla birlikte çoğunlukla eşyaların kolay taşınması, sarılması, saklanması ve korunmasıdır. Bu amaçla halı, kilim, heybe, torba ve kıl çuvallar dokunmuştur (Polat vd., 2023:163).

Yerleşik hayata geçildikten sonra, devletin vergi istemesi sonucunda kişilerin yapmış olduğu iş ve meslek grupları sorgulanmıştır. Bu araştırma üzerine köylülerin küçükbaş hayvancılıkla uğraştıkları saptanmıştır. Böylece, devlet bu kişilerden vergi toplamak yerine bakmakta olduğu koyunlarının yünlerini askeri elbiselerde kullanmak amacıyla istemiştir ve bu olay bölgedeki insanların "Yüncü Yörükleri" ismini almalarına neden olmuştur. Yün imalatının sağlanması dokuma alanında önemli gelişmelere sebep olmuştur. Halı ve kilim dokuma, köy ve kasabalarda yaygın hale gelmiştir (Ayhan, 1997:16).

2. YÜNCÜ YÖRÜK DOKUMALARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Türk el dokumalarının kültürel özelliği kadar, üretiminde kullanılan malzemeler, dokuma etrafında gelişen ve şekillenen kullanım alanlarıyla önemini yüzyıllar boyunca devam ettirmiştir. Dokumalar zengin tarihi ve kültürel birikimi ile Anadolu dokuma geleneğinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Genç, 2024:3).

Küçükbaş hayvancılıkla geçimlerini sağlayan Yüncü Yörükleri, yerleşik hayata geçmeden önce, yiyeceklerini koruma, eşyalarını taşıma gibi amaçlarla heybe, torba, halı, kilim, cicim ve keçe gibi geleneksel dokumalar üretmişlerdir. En çok kilim dokunmuştur. Bu dokumalar erken dönem, 18. 19. ve 20. Yüzyıl olarak değerlendirilebilir niteliktedir (Çolpan ve Atış, 2018:350). Dokumalar desen açısından sadedir. Kırmızı, mavi ve beyaz renkler karakteristik özelliğidir. Motifler genellikle muska, elibelinde, kuş, koçboynuzu, pıtrak, kancalı, tarak, suyolu ve küpedir. Dokuma malzemesi genellikle yündür, nadiren keçi kılının da kullanıldığı kaynaklarda belirtilmektedir (Ölçer, 1988:57).

Yüncü dokumalarında dönem ilerledikçe motiflerinde ve desen tasarımında değişimler görülmüştür. Fakat renklerinde ve dokuma malzemelerinde yok denilecek kadar azdır. Dokuma tekniği genellikle kilim, sarma kontur ve ilikli kilim tekniğidir. Nadir olarak cicim de görülmektedir. Renklerinin kullanım oranları değişmektedir. Örneğin, beyaz renk, Erken Yüncü Kilimlerinde çok fazla kullanılmazken, daha sonraki dönemlerde kullanım oranı biraz daha artmıştır. Kırmızı renk her zaman zemin rengi olarak kullanılmıştır. Dokuma malzemesi ağırlıklı olarak yündür bunun sebebi, yörük topluluklarının hayvancılıkla uğraşması olarak ilişkilendirilmektedir.

Görsel 1. Balıkesir/Yaren Köyü, (Çolpan, 2018).

2.1. Malzeme, Renk, Teknik ve Motif Özellikleri

Yörede yapılan sözlü görüşmelerde Balıkesir Yüncü Yörük dokumalarının malzemesinin yün olduğu belirtilmektedir. Yapılan alan araştırmaları da bu durumu doğrulamaktadır. Nadiren kıl dokuma örneklerine de rastlanmıştır. Hakiki anlamda yün denildiğinde ilk akla gelen koyunyünüdür. Yün elyafı genellikle canlı hayvanlardan mevsiminde kırılmak (tırışlamak)suretiyle elde edilmektedir. Yün elyafı genellikle dağıtılmadan bir bütün olarak kırılır ve toplanır (Polat vd., 2023:166). Buna yörelere göre (tulup, gömlek, dulup veya tulum gibi) isimler verilir. Toplanan yünler yıkanır, kurutulur, harmanlanır ve içerisinde herhangi bir çer çöp olmaması için taranır. Taranan yünlerin ipliğe dönüştürülmesi için çıkırık denilen aletle eğirme işlemi gerçekleştirilir. Bu işlemde yün lifine büküm verilerek iplik halini alması sağlanır. İplikler birkaç katmandan yapılır, her bir katman tek bükümlü iplikten olur. Elde edilen yün ipliklere renk verilme istendiğinde asma, çivit otu, boş yaprağı, kavak kabuğu, gobak, mazi, ardıç, karaağaç kabuğu kızılçınar gibi bitkiler kurutulmuş veya yaş iken belirli işlemlerden geçerek doğal boyama ile renklendirilmektedir. Dokumalarda kullanılan renkler kırmızı, lacivert, siyah, beyaz ve nadiren sarı renk kullanılmıştır (Gadanaz, 2007:45).

Görsel 2. Çıkırık (Çolpan,2024)

Görsel 3. Yün tarama işlemi (Çolpan, 2024)

Görsel 4. Doğal Boyama (Mustafa Genç Arşivi)

Yüncü Yörükleri kolay taşınabilir ve pratik kullanımı nedeni ile dokumalarını ıstar tezgahında yapmışlardır. Araştırma kapsamında dokuma yapan ilçe ve köy bulunamadığından tezgâh örneğine de rastlanamamıştır. Yüncü Yörükleri, atkı iplikleri tarafından çözümlü ipliklerinin tamamen örüldüğü, “atkı yüzlü” veya “atkı görünüşlü” bir dokuma tekniği olan kilimleri dokumuşlar, yaygı olarak kullanmışlardır. İlikli kilim ve sarma kontur tekniğini sıklıkla uygulamışlardır. Küçük eşyalarını taşımak amacıyla heybeler, buğday unu ve tahıl gibi ürünleri saklamak ve taşımak için çok yönlü kullanım özelliği olan çuvallar ve ibadet etmek amacı ile seccadeler dokumuşlardır (Gadanaz, 2007:48). Dokumalar, kendine özgü renk ve desen yapısı ile farklılık göstermektedir. Muska, koçboynuzu, eli belinde motifleri ile süslenmektedir. Dokumalar üzerinde tüm zemin eğri (yılan) veya koç başı adıyla anılan çengel şekilli desenlerle bezenmektedir (Deniz, 2000:151). Bu desen Yüncü Yörük dokumalarının karakteristik özelliğini oluşturmaktadır. Yörede kancalı motifleri adı ile anılmaktadır. Dokuma örnekleri incelendiğinde kancalı motifinin algıyı merkeze yönelttiği motifler arasında bağlantı oluşturduğu ve yüzeyde bir bütünlük meydana geldiği gözlemlenmektedir. İlk bakışta birbirinin tekrarı gibi algılanan motifler, detaylı bir şekilde incelendiğinde farklılık göstermektedir (Eröz, 1991:171). Bu çeşitlilik dokumanın kültürel ve sanatsal değerini artırmaktadır. Ayrıca içerisinde barındırdığı yaşam biçimi, dini inaçları, sosyokültürel, sosyoekonomik değerleri ve birbirleri ile iletişimleri gibi bilgileri

yansıtarak toplum hakkında bilgi edinebilmeyi mümkün kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında dokuma tarihi okuma gibidir, bu özelliği ile kıymetini ortaya koymaktadır (Çolpan ve Genç 2024:252).

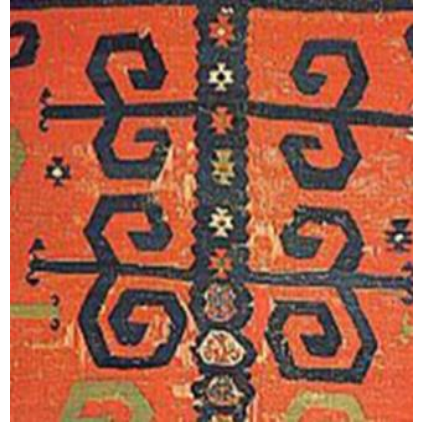
Balıkesir il sınırları içerisindeki bir diğer Yörük grubu da Çepni ve Yağcıbedir oymağıdır. Yağcıbedir Türkmen oymağı, 1860'lı yıllar sonrasında zorunlu olarak konar göçer olarak yaşadıkları Sındırgı, Kazdağları ve Bergama çevresine iskân ettirilen, dokuma kültürlerini hala yaşatmaya çalışan ve en çok tanınan Türkmen oymağıdır (Genç, 2022:408). Çoğunlukla Sındırgı ilçesi çevresinde yaşayan Yağcıbedir Yörükleri ile Yüncü Yörüklerinin yaşadığı köyler 50-100 km. uzaklıktadır. Bu yakınlığa karşın dokumalar arasında kullanılan renkler ve malzemeler dışında benzerlik bulmak oldukça zordur. Bu durumun Yörük gruplarının kendi geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olduklarını düşündürmektedir (Acar, 1980:22).

2.1.1. Dokuma Örnekleri

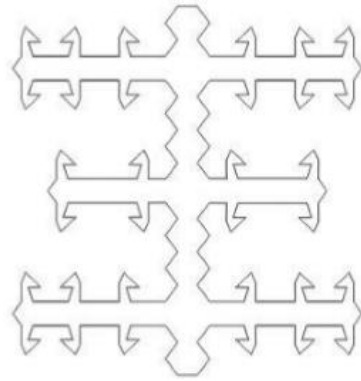
Kayıtlara ilk geçen yüncü kilimleri 18. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Kırmızı zemin üzerine, mavi, yeşil ve kahverengi renkleri görülmektedir. 19. yüzyıl Yüncü kilimlerinde çift kanatlı kilim denilen örnekler mevcuttur. Bazı kilimler sadece kenarsuyu motifi kullanılarak kırmızı zemin üzerine dokunmuştur. 20. yüzyılda ise mavi ve kırmızı renkleri yoğun olarak görülmektedir (Acar, 1979:118). Yüncü kilimlerine özgü olduğu bilinen kancalı motifi, bütün dönemlerdeki yüncü kilimlerinde kullanılmaktadır. Bu motif şekil olarak koçboynuzuna benzemektedir. Bazı kilimlerin ortasında, bazılarının sağ ve sol hizasında bazılarının ise bordür kısmında görülmektedir. Motifin boyutu kilimden kilime farklılık göstermektedir. Genellikle kancalı motifi, kilim üzerinde mavi renkte dokunmuştur (Ölçer, 1988:57).

Görsel 5. Balıkesir Yaren köyünde bulunan kirkit (Çolpan,2018)

Görsel 6. Erken Dönem Yüncü Kilimi kancalı motif detayı (Azerbaijan Rugs,t.y.)

Görsel 7. Kancalı motif çizimi (Çolpan,2018)

ÖRNEK: 1	
Bulunduğu yer: İstanbul/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi Etnografik Eserler Deposu	Müze Geliş Tarihi: 27.11.1991
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma, ilikli kilim, sarma kontür	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı) (Yer Yayı)
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1800	Yöresel İsmi: Yüncü Kilim
En (cm.): 387	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 180	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler:	RENKLER: Mavi, beyaz, sarı, yeşil, siyah ve kırmızı
Ek Bilgi:	
Bilgilere İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Envanter Defterlerinden 07.08.2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 8. Yüncü Kilimi, (İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Arşivi).

ÖRNEK: 2	
Bulunduğu yer: İstanbul/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi Etnografik Eserler Deposu	Müze Geliş Tarihi: 27.12.1991
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı) (Yer Yayı)
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1800	Yöresel İsmi: Yüncü Kilim
En (cm.): 124	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 318	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: Kilimde yırtıklar ve yıpranmalar mevcuttur.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz, kahverengi ve yeşil.
Ek Bilgi: Tarak, kancalı ve çengel motifleri mevcut.	
Bilgilere İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Envanter Defterlerinden 07.08.2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

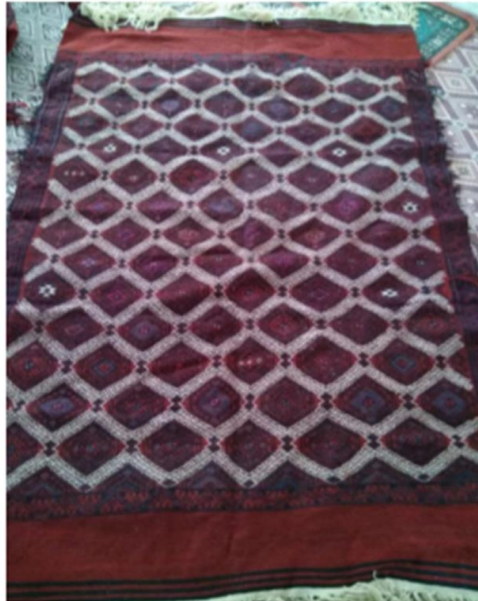
Görsel 9. Yüncü Kilimi, (İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Arşivi).

ÖRNEK: 3	
Bulunduğu yer: Bergama/ T.C. Bergama Müzesi Etnografik Eserler Deposu	Müze Geliş Tarihi: 1967
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı) (Yaygısı)
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1800	Yöresel İsmi: Yüncü Kilimi
En (cm.): 135	Çözü Malzemesi: -
Boy (cm.): 192	Atkı Malzemesi: -
Ek İşlemler:	RENKLER: Lacivert, Kırmızı, Beyaz.
Ek Bilgi: Müze envanter defterine göre, zemin kırmızı beyaz suyu motifli ile süslüdür.	
Bilgilere İzmir /Bergama Müzesi Envanter Defterlerinden 07.09.2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 10. Yüncü Kilimi, (Bergama Müzesi Etnografik Eserler Deposu Arşivi).

ÖRNEK: 4	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Kocaören Köyü eski adı (Yüncüören)	Dokuyan Kişi: Fadime Özkan (Merhum) Kaynak Kişi: Mesut Özkan (73)
Dokuma Türü: Atkı yüzü ve çiçim dokuma	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı) (Yaygısı)
Dokunduğu Yer: Balıkesir/ Kocaören	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1900	Yöresel İsmi: Göllü Yüncü Kilimi
En (cm.): 150	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 220	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler:	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi: Göllü, koçboynuzu, muska ve göz motifleri vardır. 24 cm. örgüsüz saçak mevcuttur.	
Bilgilere Balıkesir / Kocaören Köyünde 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 11. Yüncü Kilimi (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 5	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Yaren Köyü	Dokuyan Kişi: Ayşe Başkurt (Merhum) Kaynak Kişi: Emine Çakır (42)
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı) (42)
Dokunduğu Yer: Balıkesir/ Yaren Köyü	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1900	Yöresel İsmi: Yüncü Kilimi
En (cm.): 150	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 210	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: İki ayrı dokuma sonradan birbirine eklenmiştir ve kenarları 2cm kadar genişliğinde makine dikişi tekniği ile dikilmiştir.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi:	
Bilgilere: Balıkesir / Yaren Köyünde 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 12. Yüncü Kilimi (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 6	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Yaren Köyü	Dokuyan Kişi: Ayşe Başkurt (Merhum) Kaynak Kişi: Emine Çakır (42)
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı)
Dokunduğu Yer: Balıkesir/Yaren Köyü	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1900	Yöresel İsmi: Yüncü Kilimi
En (cm.): 150	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 210	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: İki ayrı dokuma daha kullanışlı olması düşüncesiyle sonradan birbirine eklenmiş ve kenarlarını makine dikişi tekniği kullanılarak 2cm genişliğinde dikilmiştir.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi:	
Bilgilere: Balıkesir / Yaren Köyünde 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 13. Yüncü kilimi (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 7	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Dallımandıra Köyü	Dokuyan Kişi: Zeynep Kocaefe (Merhum) Kaynak Kişi: Ümmügül Kocaefe (48)
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yaygısı)
Dokunduğu Yer: Balıkesir/Kocaören Köyü	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörtüğü
Dokunduğu Yıl: 1930	Yöresel İsmi: Kıl Çul Dokuma
En (cm.): 74	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 520	Atkı Malzemesi: Keçi Kılı
Ek İşlemler:	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi:	
Bilgilere: Balıkesir / Dallımandıra Köyünde 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 14. Yüncü kilimi (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 8	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Dallımandıra Köyü	Dokuyan Kişi: Zeynep Işıkmann (Merhum) Kaynak Kişi: Tenzile- Yusuf Çener (58)
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yaygısı)
Dokunduğu Yer: Balıkesir/Kocaören Köyü	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörtüğü
Dokunduğu Yıl: 1950	Yöresel İsmi: Kıl Çul Dokuma
En (cm.): 64	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 220	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: Dokumanın sağ alt kısmında 5cm - 7,5 cm ölçülerinde yama bulunmaktadır.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi:	
Bilgilere: Balıkesir / Dallımandıra Köyünde 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 15. Yüncü kilimi (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 9	
Bulunduğu Yer: İzmir / Bergama Damping Halı Mağazası	Dokuyan Kişi: Bilinmiyor Kaynak Kişi: A. Atilla Emir (Bergama Damping Halı Mağazası Sahibi) (42)
Dokuma Türü: İlikli kilim, sarma kontür	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı))
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörtüğü
Dokunduğu Yıl: 1980	Yöresel İsmi: Kancalı Yüncü Kilimi
En (cm.): 165	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 240	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: Ek Bilgi: 4 cm. Saçak boyu bulunmaktadır. Kancalı, muska ve pıtrak motifleri dokunmuştur.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz, mavi, kahverengi ve yeşil.
Bilgilere: İzmir/ Bergama Damping Halı mağazasında 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 16. Yüncü kilimi (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 10	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Arslan Halı Mağazası	Dokuyan Kişi: Bilinmiyor Kaynak Kişi: Sait Arslan (60)
Dokuma Türü: İlikli kilim, sarma kontür	Objenin Cinsi: Kilim (Yer Yayı))
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörtüğü
Dokunduğu Yıl: 1970	Yöresel İsmi: Kancalı Yüncü Kilimi
En (cm.): 170	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 240	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: Kilimin orta sağında ve solunda 10cm ve 15 cm. çapında yurtuklar bulunmaktadır. Ek Bilgi: Koçboynuzu, kancalı ve muska motifleri yer almaktadır.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Bilgilere: Balıkesir/ Arslan Halı mağazasında 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 17. Yüncü Kilimi (Çolpan,2018)

ÖRNEK: 11	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Kocaören Köyü eski adı (Yüncüören)	Dokuyan Kişi: Bilinmiyor Kaynak Kişi: Mesut Özkan (73)
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Çuval
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörtüğü
Dokunduğu Yıl:	Yöresel İsmi: Çuval
En (cm.): 70	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 110	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler:	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi: Koçboynuzu, göllü, göz ve muska motifleri yer almaktadır.	
Bilgilere: Balıkesir/ Kocaören Köyü eski adı (Yüncüören) Köyünde 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 18. Yüncü çuval (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 12	
Bulunduğu Yer: Balıkesir / Yaren Köyü	Dokuyan Kişi: Ayşe Baştürk (Merhum) Kaynak Kişi: Emine Çakır (42)
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Çanta
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörtüğü
Dokunduğu Yıl:	Yöresel İsmi:
En (cm.): 30	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 35	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: Kilim dokumasını istenilen ölçüde kesip, makine dikişi tekniği ile dikip, çanta haline getirmişlerdir.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi:	
Bilgilere: Balıkesir/ Yaren Köyünde 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 19. Yüncü çanta (Çolpan,2018).

ÖRNEK: 13	
Bulunduğu Yer: İzmir/ T.C. Bergama Müzesi Etnografik Eserler Deposu	Müze Geliş Tarihi: 1970
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Çanta
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl:	Yöresel İsmi:
En (cm.): 25	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 30	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler:	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi: Zemin, suyolu, koçboynuzu ve muska motifleri ile süsüdür.	
Bilgilere: İzmir/ Bergama Müzesi Envanter Defterlerinden 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 20. Yüncü çanta (Bergama Müzesi Arşivi).

ÖRNEK: 14	
Bulunduğu Yer: İzmir/ T.C. Bergama Müzesi Etnografik Eserler Deposu	Müze Geliş Tarihi: 1968
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Çanta
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl:	Yöresel İsmi:
En (cm.): 25	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 30	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler:	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi: Zemin, suyolu, koçboynuzu ve muska motifleri ile süsüdür.	
Bilgilere: İzmir/ Bergama Müzesi Envanter Defterlerinden 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 21. Yüncü çanta (Bergama Müzesi Arşivi).

ÖRNEK: 15	
Bulunduğu Yer: İzmir/ T.C. Bergama Müzesi Etnografik Eserler Deposu	Müze Geliş Tarihi: 1968
Dokuma Türü: Atkı yüzü dokuma	Objenin Cinsi: Heybe
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1900	Yöresel İsmi:
En (cm.): 30	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.): 38	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler:	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi: Zemin, su yolu, koçboynuzu ve muska motifleri ile süslüdür.	
Bilgilere: İzmir/ Bergama Müzesi Envanter Defterlerinden 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 22. Yüncü çanta (Bergama Müzesi Arşivi).

ÖRNEK: 16	
Bulunduğu Yer: İzmir/ T.C. Bergama Müzesi Etnografik Eserler Deposu	Müze Geliş Tarihi: 1968
Dokuma Türü: Kolan dokuma	Objenin Cinsi:
Dokunduğu Yer: Balıkesir	Etnik Kaynağı: Yüncü Yörüğü
Dokunduğu Yıl: 1900	Yöresel İsmi:
En (cm.):	Çözü Malzemesi: Yün
Boy (cm.):	Atkı Malzemesi: Yün
Ek İşlemler: Dokuma üzerine siyah ve beyaz keçi kılı boncuklar eklenmiştir.	RENKLER: Lacivert, kırmızı, beyaz.
Ek Bilgi:	
Bilgilere: İzmir/ Bergama Müzesi Envanter Defterlerinden 2018 tarihinde ulaşılmıştır.	

Görsel 23. Kolan dokuma (Bergama Müzesi Arşivi).

3. SONUÇ

Anadolu Türk dokuma kültürü, farklı teknik, malzeme ve desen özellikleri ile maddi kültürün önemli değerlerinden biridir. Özellikle de Anadolu ve çevresinde Yörük yaşamının ve kültürünün devam ettiği yerleşim yerlerinde dokuma kültürünün en güzel ve çeşitli örneklerini görmek mümkündür. Konargöçer bir hayat süren Yörükler çeşitli kullanım amacı doğrultusunda çeşitli hammaddeleri kullanarak dokumanın devamlılığını günümüze kadar sürdürmektedirler (Genç ve Öztürk, 2023:223).

Anadolu'da dokumalar, malzeme, teknik, desen, boyut ve renk gibi unsurlar bakımından birbirleri arasında farklılık göstermektedir. Yüncü dokumaları, diğer Anadolu dokumaları ile kıyaslandığında, renk unsuru açısından belirgin biçimde farklılık ortaya koymaktadır. Renklerin kullanım oranları, tekrar edilişleri ve zemin renginin etkili seçimi sonucunda, yüzeyde olması mümkün olan tekdüzelik oluşmamaktadır. Yüncü Yörüklerinin dokumaları bütün dönemler içerisinde incelendiğinde, kompozisyon renk ve malzeme açısından benzer olan dokumalara rastlanmamıştır. Dolayısı ile bu dokumalar, eşsiz nitelikte olan, maddi ve manevi olarak çok kıymetli, bulunması çok güç dokumalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alan araştırmaları kapsamında Yüncü Yörükleri yakın dönemden itibaren dokuma geleneklerini unutmuşlar, dokumacılığı bırakmışlardır. Yabancıların dokumaları çok ucuza alıp çok pahalıya sattıklarına inandıklarından dolayı hiç kimseye güvenmemekte ve dokumalarını göstermemektedir. Kandırılıp dokumalarını kaptırmaktan korkmaktadırlar. Türkiye ve Avrupa müze ve özel koleksiyonlarda değerli parçalar olarak nitelendirilerek bir kat daha önem kazanmış durumdadırlar.

Günümüzde geleneksel Türk sanatlarıyla ilgili araştırmaların odak noktası genellikle kitap sanatlarıdır. Ancak, Türk el dokumaları geleneksel üretim açısından son derece önemli bir alanı temsil etmektedir. İslam öncesi Türk kültürüne ait olan bu dokumaların doğru bir şekilde araştırılması, belgelenmesi ve mevcut örneklerden yola çıkarak yeni tasarım ve markaların yaratılması gerekmektedir. Bu süreç, hem kültürel mirasımızın yaşatılması hem de modern tasarım anlayışına katkıda bulunması açısından önem taşımaktadır.

Teşekkür

Bu çalışmada İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi ve İzmir Bergama Müzesi çalışanlarına, alan araştırması sırasında yardımcı olan Remzi Özkan'a ve kaynak kişilere, katkılarını esirgemeyen Sayın hocam Prof. Dr. Mustafa Genç'e teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- Acar, B. (1979). Balıkesir Yüncü Kilimleri, *Halı Dergisi*, 118-120.
- Acar, B. (1980). Balıkesir Yüncü Yörükleri, *Sanat Dünyamız Dergisi*, (18), 28-30. Yapı ve Kredi Bankası Yayınları.
- Ayhan, A. (1997). *Balıkesir ve çevresinde İskan Hareketleri*, Karşı Basın Yayın Matbaacılık.
- Ayhan, A. (2004). *Kepsut*, Kepsut Belediyesi Yayınları.
- Azerbaycan Rugs. (t.y.). Homaizi Homaizi Koleksiyonu Kuwait <http://www.azerbaijanrugs.com>
- Çolpan, G. ve Atış, D. (2018). 21. yüzyıl Balıkesir yüncü kilimlerinin özellikleri. *Journal of World of Turks / Zeitschrift für die Welt der Türken*, 10(3), 33-353.
- Çolpan G. ve Genç M. (2024). Azerbaycan Milli Halı Müzesi ile İstanbul Türk ve İslam eserleri Müzesinde bulunan Halıların Sergileme Tekniklerinin Karşılaştırılması. *Art-E Sanat Dergisi*, 17 (33). Sayfa: 451-469.
- Deniz, B. (2000). Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. Ankara. 146-151.
- Eröz, M. (1991). Yörükler. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı. İstanbul. 170-171.
- Gadanaz, A. (2007). Balıkesir Yüncü Yörükleri Havsız Kırkitli Dokumaları. I. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi (44-50). Ankara: Selçuk Üniversitesi Araştırmaları Merkezi Başkanlığı.
- Genç, M. (2022). *Anadolu Türk Halı Kilim Kültürü*. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları (403-419).
- Genç, M., ve Öztürk, G. (2023). Cennete Açılan Kapılar Denizli Çal'da Tespit Edilen Paşa Kapısı (Cennet Kapısı) Desenli Torbaların Teknik ve Desen Açısından İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* (60), 222-242.

Ölçer, N. (1988). *Kilimler*. Eren Yayıncılık.

Polat, C., Genç, M., ve Öztürk, İlker. (2023). Iğdır'da Tespit Edilen Mafraş Dokumalarının Teknik ve Tasarım Açısından İncelenmesi. *Premium E-Journal Of Social Sciences (Pejoss)*, 7(28), 162-179.

Envanter Defterleri

Türk ve İslam Eserleri Müzesi Etnografik Eserler Deposu Envanter Defteri, İstanbul.

İzmir Bergama Müzesi Etnografik Eserler Envanter Defteri, İzmir.

Görüşmeler (Kaynak Kişiler)

Mesut Özkan, 73 yaşında, emekli, Kocaören- Balıkesir.

Emine Çakır 42 yaşında, ev hanımı, Yaren-Balıkesir.

Ümmügül Kocaefe 48 yaşında, ev hanımı, Dallımandıra-Balıkesir.

Tenzile- Yusuf Çener 58 yaşında, ev hanımı, Dallımandıra-Balıkesir.

A. Atilla Emir 42 yaşında, Bergama Damping Halı Mağazası Sahibi, Bergama.

Sait Arslan 60 yaşında, Arslan Halı Mağazası Sahibi, Balıkesir.